

Уміння триматися перед аудиторією. Уміння бачити та відчувати аудиторію, встановлювати з нею психолого-педагогічний контакт.

5. Результати лекції: Інформаційна цінність лекції. Виховний вплив. Досягнення дидактичної мети.

Прохоренко А.С., завідувач обласного методичного кабінету НМЦ ЦЗ та БЖД Чернівецької області

САМООСВІТА І САМОВДОСКОНАЛЕННЯ ПЕДАГОГІЧНОГО ПРАЦІВНИКА

*Хто дорожить життям думки, той знає дуже добре,
що справжня освіта – це тільки самоосвіта*
Д. Писарев

Сьогодні в умовах стрімкого розвитку ринкових відносин державі й суспільству потрібні професійно компетентні фахівці, що вміють швидко адаптуватися до змін, здатні до ризику, прийняття рішень, налаштовані на успіх. Одним із напрямків Концепції освітньої діяльності Навчально-методичного центру цивільного захисту та безпеки життєдіяльності Чернівецької області (надалі - Центр) є розвиток творчої особистості, створення передумов і можливостей для безперервної самоосвіти у насиченому інформаційному просторі. Тому, надважливо, щоб проведення функціонального навчання керівного складу та фахівців, діяльність яких пов'язана з організацією і здійсненням заходів з питань цивільного захисту, забезпечувалось викладачами та майстрами виробничого навчання Центру (надалі – педагогічні працівники), які є професійно компетентними, з високим рівнем педагогічної мотивації, здатними до самоосвіти та постійного саморозвитку.

Професійне становлення педагога - це процес, що триває протягом життя й професійної діяльності. У цій статті я спробую висвітлити питання самоосвіти й самовдосконалення, як важливих чинників для професійного становлення та особистісного розвитку педагогічних працівників Центру.

Самоосвіта і самовдосконалення уже давно є предметом наукових досліджень багатьох вітчизняних та зарубіжних вчених. Проблеми самоосвіти та самовдосконалення педагогів, викладачів вищих навчальних закладах висвітлені у наукових працях С.У. Гончаренка, В.І. Лозової, П.І. Підкасистого, Л.М. Фрідмана, М.Г. Гарунова та ін.

Потреба в самоосвіті є складною якістю. Для педагога самоосвіта є постійною діяльністю, спрямованою на підвищення рівня професіоналізму та компетентності, розширення й поглиблення знань, умінь та навичок, розвиток професійно важливих та особистісних якостей. Якість отриманих знань, умінь та навичок, розвиток якостей залежить від бажання (мотивації) особистості їх отримати чи розвивати.

Самоосвіта є серцевиною неперервної освіти педагогічного працівника, його професійним та особистісним ростом. Особистісно-професійний ріст викладача є процесом розкриття його творчого потенціалу, який впливає на якість та ефективність педагогічної діяльності. За змістом самоосвіта є багатогранною, оскільки вона обумовлена увагою особистості до сучасних проблем і подій у світі та в державі. пов'язана з необхідністю вдосконалення методів і засобів пізнавальної діяльності.

Низка вчених приділили особливу увагу самоосвіті викладача. Учені П.І. Підкасистий, Л.М. Фрідман, М.Г. Гарунов самоосвіту людини розглядають як цілеспрямовану, систематичну пізнавальну діяльність, яка необхідна для вирішення завдань, які виникають на різних етапах життєдіяльності і соціально-значимих для задоволення своїх потреб не тільки з метою вдосконалення свого освітнього рівня, а й одержання другої чи третьої спеціальності.

Самоосвіта викладача, за визначенням А.Є. Радченко, є основною формою професійної педагогічної компетентності, яка складається з удосконалення знань та узагальнення педагогічного досвіду. До індивідуальних форм автор відносить: стажування, ознайомлення з педагогічним досвідом (перегляд відеоматеріалів про педагогічний досвід інших викладачів, відвідування майстер-класів, відкритих лекцій), розробка авторських методичних матеріалів, авторських програм, презентація досвіду роботи, публікації в пресі, наставництво, видавнича діяльність, експертна робота тощо. Інституційними формами автор вважає: участь у методичних нарадах і комісіях, участь у роботі творчих груп тощо.

Як зазначає вчений С.У. Гончаренко, самоосвіта відбувається у процесі освітньої діяльності без проходження систематичного курсу навчання у стаціонарному навчальному закладі і є невід'ємною частиною освіти, що сприяє поглибленню, розширенню і більш міцному засвоєнню знань.

У системі неперервної освіти, на думку П. Підкасистого, провідна роль належить самоосвіті, оскільки вона є процесом цілеспрямованого формування цінностей, всебічно і гармонійно розвиненої особистості. Неперервна освіта забезпечує розвиток професійних здібностей і якостей фахівця.

Отже, самоосвіта у системі неперервної професійної освіти розуміється як навчання, яке планується і здійснюється самостійно. Самоосвіта фахівця є його цілеспрямованою, систематичною пізнавальною діяльністю, необхідною для вирішення як професійних завдань та удосконалення свого освітнього рівня, так і в повсякденному житті. Сутність самоосвіти полягає в умінні оволодіти культурою розумової праці, умінням вирішувати проблеми, самостійно працювати над власним вдосконаленням.

Основними принципами самоосвіти є: цілеспрямованість, неперервність, єдність професійної та загальної культури, доступність, випереджальний характер, варіативність та ін.

Необхідність самоосвіти педагогів, з однієї сторони є специфікою педагогічної діяльності, а з іншої – вимогою часу, оскільки у системі неперервної освіти змінюються як потреби суспільства, так і вимоги до педагогічних працівників вищих навчальних закладів.

Механізмом самоконтролю є самооцінка (уміння оцінювати свої можливості). Особистість з боку її самооцінки характеризують почуття та емоції, що пов'язані з успіхом або невдачею. Відповідно самооцінка буває двох видів: самовдоволення і невдоволення собою. Самовдоволення особистості в житті зумовлене тим, як співвідносяться між собою реалізовані та потенційні здібності. Самооцінка пов'язана з однією з головних потреб особистості - потребою у самоствердженні, прагненням самореалізації та самовдосконалення. Самооцінка дозволяє оцінити свій стан, визначити найбільш виражені індивідуальні особливості та визначити форми і методи самоосвіти. Щоб досягти успіхів у професійній діяльності та в житті, необхідно адекватно оцінювати свої здібності; розвивати сильні сторони і виправляти слабкі, розуміти свої інтереси, правильно планувати свою діяльність і використовувати час, уміння керувати своїм емоційним станом та ін. Самооцінка потрібна для визначення ефективних шляхів самовдосконалення.

Самоорганізація особистості - це діяльність і здатність особистості, пов'язані з уміннями організувати себе. Це проявляється в цілеспрямованості, активності, самостійності, плануванні своєї діяльності, умінні критично оцінювати свої вчинки. Система самоосвітньої діяльності передбачає поточне та перспективне планування; добір ефективних форм і методів самоосвіти, уміння працювати з інформацією, складання методичних розробок тощо.

Складання індивідуального плану самоосвіти є невід'ємною умовою успішного самовдосконалення. Для цього необхідно:

- визначити напрям і терміни самоосвіти, вибрати ефективні форми і засоби самонавчання;
- підібрати літературні джерела та ресурси мережі Інтернет за обраним напрямом;
- розробити індивідуальний план, графік роботи над темою;
- скласти звіт про одержані результати;
- представити у вигляді звіту, творчої роботи (виступу), публікації в журналі чи збірнику, на семінарах, конференціях одержані результати самоосвіти;
- провести відкритий захід – показове чи відкрите заняття та ін.

Отже, готовність до навчання протягом життя є стійкою системною властивістю педагогічного працівника. Враховуючи, що педагогічна праця є творчим процесом, що носить дослідницький характер, педагог ставить перед собою цілі самоосвіти і визначає шляхи для їх досягнення. При виборі методів і засобів самоосвіти викладач повинен врахувати власний рівень підготовки, інтереси, можливості, визначити форми самоосвіти. Серед сучасних технологій самоосвіти ефективними є технології: інформаційні,

комунікативні, особистісно-орієнтовані; проблемного, ігрового, тренінгового, розвивального навчання тощо.

До найбільш поширених форм самоосвіти викладача слід віднести: науково-дослідницьку діяльність, вивчення наукової, фахової, методичної та навчальної літератури; написання підручників, посібників; вивчення досвіду колег; підготовка до занять, оволодіння новими методиками проведення занять, практична апробація нових технологій, форм та методів навчання.

Самостійно підвищувати свою кваліфікацію також можна за допомогою Інтернет ресурсів та інформаційно-комунікативних технологій, наприклад дистанційні курси, Інтернет - семінари, Інтернет - конференції, педагогічні форуми та ін. Ресурси мереж надають педагогічним працівникам можливості використання відкритих безкоштовних електронних ресурсів самостійного створення мережевого навчального змісту, участі в Інтернет - конференціях, форумах, вебінарах, майстер-класах тощо. Тому в сучасних умовах, дистанційна форма навчання, як одна з форм самовдосконалення, є ефективною і виправданою.

Взагалі, будь-яка форма самоосвіти є ефективною, якщо вона має результат, а результатами самоосвітньої діяльності педагогічних працівників мають бути підвищення рівнів професійної та педагогічної майстерності, написання та видання навчально-методичної літератури (підручників, посібників, методичних рекомендацій тощо), навчально-методичних розробок для проведення занять, підготовка доповідей та виступів на засіданнях педагогічних рад, методичних нарад та методичних комісій, проведення показових, відкритих занять, вивчення передового педагогічного досвіду тощо.

Таким чином, тільки безперервна самоосвіта і самовдосконалення є запорукою здобуття нових та поглиблення раніше набутих знань, сприяння розвитку освіченості, загальної культури, світогляду та творчого потенціалу педагога.

Солодовник І.Г., викладач обласних курсів удосконалення керівних кадрів НМЦ ЦЗ та БЖД Донецької області

СУЧАСНІ ПІДХОДИ Й ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ В СИСТЕМІ ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ КЕРІВНИХ КАДРІВ У СФЕРІ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ

Сучасними підходами до навчання в системі підвищення кваліфікації керівних кадрів та фахівців у сфері ЦЗ є:

- компетентісно-орієнтований;
- діяльнісний (контекстний);
- диференційований;

Питання компетенцій і компетентності є досить розробленим у науковій літературі. Компетенції – узагальнене поняття, комплекс різних компонентів: знань, умінь, навичок, установок, ставлень, рис, – які дають